

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗМІНИ ДОГОВОРІВ

Коваленко Інна Анатоліївна

к.ю.н., доцент

Петренко Олександр Володимирович,

студент

Київський національний

університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Анотація. У сучасному світі договір є основним інструментом регулювання відносин між суб'єктами господарювання, а також приватними особами. Він закріплює права та обов'язки сторін, визначає умови співпраці та механізми вирішення можливих спорів. Однак, умови, за якими було укладено договір, можуть змінюватися, що веде до необхідності його зміни або розірвання. Це може бути викликано різними факторами: зміною законодавства, економічними умовами, волею сторін, або іншими обставинами.

Ключові слова: укладення договору, розірвання договору, одностороння відмови від договору, істотна зміна обставин, угода сторін.

Результати та обговорення. Зміна договорів є важливим інструментом, який дозволяє сторонам адаптуватися до змінених обставин. В українському законодавстві основні положення, що регулюють зміну договорів, закріплені в Цивільному кодексі України.

Згідно зі статтею 651 Цивільного кодексу України, зміна або розірвання договору можливі лише за згодою сторін, якщо інше не передбачено договором або законом [1]. Це означає, що сторони мають право в будь-який час домовитися про зміну умов договору, якщо така можливість не обмежена іншими угодами або законодавством.

У випадках, коли сторони не можуть досягти згоди, договір може бути змінений або розірваний за рішенням суду на вимогу однієї зі сторін у разі

істотного порушення договору іншою стороною. Істотним вважається порушення, яке позбавляє другу сторону того, на що вона розраховувала при укладенні договору [2].

Цивільний кодекс також передбачає можливість односторонньої відмови від договору, якщо таке право встановлено договором або законом. У такому випадку договір вважається розірваним або зміненим відповідно до умов, визначених у договорі. Процедура зміни договору включає в себе підготовку та підписання додаткової угоди, яка має бути складена в тій же формі, що й сам договір. Зміна договору може вплинути на різні аспекти правовідносин сторін. Наприклад, можуть змінитися умови виконання зобов'язань, строки, вартість товарів чи послуг. Важливо, що зміни набувають чинності з моменту підписання додаткової угоди, якщо інше не передбачено угодою сторін.

Розірвання договору є крайнім заходом, до якого вдаються сторони або суд, коли інші способи вирішення конфлікту між сторонами виявляються неможливими або неефективними. Українське законодавство визначає чіткі правила та процедури для розірвання договорів, які забезпечують захист прав та інтересів обох сторін.

Як і у випадку зі зміною договору, розірвання договору можливе за взаємною згодою сторін. Це найбільш простий та ефективний спосіб припинення договірних відносин [3].

У разі істотного порушення однією із сторін умов договору, інша сторона має право звернутися до суду з вимогою про розірвання договору.

Цивільний кодекс України також передбачає можливість односторонньої відмови від договору, якщо таке право встановлено договором або законом. У такому випадку договір вважається розірваним або зміненим з моменту такої відмови. Процедура розірвання договору включає в себе підготовку та підписання акта про розірвання договору, який має бути складений в тій же формі, що й сам договір.

Розірвання договору припиняє всі договірні зобов'язання на майбутнє та звільняє сторони від подальшого виконання умов договору [4, с. 229]. Однак, це

не знімає зі сторін відповідальності за порушення, які мали місце до розірвання договору. Судова практика в Україні щодо зміни та розірвання договорів включає в себе різноманітні ситуації, які можуть виникнути між сторонами договірних відносин. Аналіз судових рішень дає можливість зрозуміти, як суди застосовують норми закону до конкретних обставин, а також як формується правозастосовча практика.

Верховний Суд України у своїх рішеннях підкреслює, що право на звернення до суду для зміни умов договору або його розірвання у передбаченому законом випадку є одним із способів захисту прав сторін. Так, суд зазначає, що надсилання пропозицій про зміну умов договору є правом, а не обов'язком сторони, і відсутність згоди на зміну умов не позбавляє сторону права звернутися до суду.

Суди розглядають випадки, коли сторона звертається до суду з вимогою про розірвання договору. Право на таке звернення не є тотожним праву на розірвання, але воно свідчить про наявність спору, який підлягає вирішенню судом з урахуванням усіх істотних обставин.

Суди приймають рішення про стягнення попередньої оплати. У справі № 910/10233/20 Касаційний господарський суд розглянув позов про стягнення попередньої оплати у зв'язку з неналежним виконанням зобов'язань за договором будівельного підряду. Суд встановив, що відповідач порушив договірні зобов'язання, що дало підставу для розірвання договору та стягнення попередньої оплати.

Також суди можуть змінювати умови договору у зв'язку з істотною зміною обставин, як це зробила Велика Палата Верховного Суду коли звернула увагу на можливість зміни умов договору у зв'язку з істотною зміною обставин, яка допускається за рішенням суду у виняткових випадках.

Висновки. Враховуючи вищезказане можна зробити висновок, що зміни та розірвання договорів це складні процеси, які вимагають глибокого розуміння правових основ та чіткого дотримання процедур. Важливість цих процесів у правових відносинах не може бути переоцінена, оскільки вони впливають на

стабільність господарських відносин та захист прав сторін.

Зміна договорів є необхідним інструментом для адаптації до змінених обставин. Правові основи зміни договорів в Україні визначені Цивільним кодексом та іншими нормативними актами, які забезпечують захист інтересів сторін та дозволяють змінювати умови договору за згодою сторін або за рішенням суду [5, с. 187].

Розірвання договорів Розірвання договору є крайнім заходом, який застосовується у випадку істотного порушення умов договору. Процедура розірвання вимагає дотримання певних правил та може мати серйозні правові наслідки для сторін.

Судова практика Судова практика в Україні показує, як суди застосовують закон до конкретних випадків зміни та розірвання договорів. Аналіз судових рішень дозволяє зрозуміти тенденції та принципи, які формують правозастосовчу практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 09.06.2023)
2. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 №1023-XII/ВВР,1991,№30 ст.379 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
3. Закон України «Про електронну комерцію» від 19.11.2022 №675-VIII/ВВР,2015,№45,ст.410 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
4. Valentyna Myronenko, Anzhela Kaliniuk, Kateryna Kutsyk, Anastasiia Zadorozhna, Inna Kovalenko. Social and legal protection of orphans and children left without parental care under martial law. *Cuestiones Politicas* Vol. 41, № 77(2023) P. 227-242.
5. Коваленко І.А. Договір підряду за законодавством України та законодавством ЄС. Науковий вісник Ужгородського Національного університету № 80, 2023 р. С. 185-190.